

SAŽETAK PRESUDE

OLEWNIK-CIEPLIŃSKA I OLEWNIK PROTIV POLJSKE OD DANA 5. PROSINCA 2019. GODINE ZAHTJEV BR. 20147/15

Brojni propusti domaćih vlasti u slučaju otmice i smrti Krzysztofa Olewnika uzrokovali su povredu prava na život

ČINJENICE

Krzysztof Olewnik, sin i brat podnositelja zahtjeva, otet je 2001. godine u vlastitoj kući. Otmičari su ga držali sve do 2003. kada je ubijen iako je njegova obitelj predala traženu otkupninu. Tijelo Krzysztofa Olewnika pronađeno je 2006. godine nakon što je jedan od otmičara priznao otmicu i pokazao mjesto pokopa. Još deset članova kriminalne organizacije priznalo je sudjelovanje u otmici, a svi su pravomoćno osuđeni 2010. godine. Navodni vođa kriminalne organizacije i dvojica glavnih otmičara počinili su samoubojstvo u pritvoru. Istrage ovih samoubojstava dovele su do ostavke ministra pravosuđa i brojnih drugih osoba zaposlenih u tužiteljstvu i zatvorskim službama. Osim navedenih postupaka protiv članova kriminalne organizacije, između 2009. i 2013. godine bilo je još nekoliko paralelnih postupaka radi razjašnjavanja otmice i ubojstva Krzysztofa Olewnika. Tužiteljstvo u Gdanjsku pokrenulo je kazneni postupak protiv pojedinih policajaca zbog zlouporabe položaja, tužitelja zbog nemara i državnih službenika zbog nečinjenja odnosno ne poduzimanja mjera usmjerenih na učinkovito okončanje kaznenog postupka. Postupak protiv dvojice policajaca je obustavljen zbog zastare kaznenog progona, istrage protiv tužitelja su obustavljene zbog nastupa zastare te zbog činjenice da su propusti bili odgovornost cjelokupnog sustava koji nije osigurao financijsku i pravnu strukturu za rad tužiteljstva, dok je u slučaju državnih službenika tužiteljstvo zaključilo da nije bilo osnova za optužbu za bilo koje kazneno djelo. Donji dom poljskog parlamenta (Sejm) 2009. je osnovao parlamentarni istražni odbor koji je ispitivao rad policije, tužiteljstva, tijela javne uprave i zatvorske službe. U konačnom izvješću iz 2011. odbor je zaključio da su očigledna pasivnost, pogreške, nepromišljenost i nedostatak profesionalnosti istražitelja rezultirali smrću g. Olewnika. Odbor je također utvrdio da postoji mogućnost da su pogreške javnih službenika bile namjerne i usmjerene na prikriivanje tragova i uništavanje dokaza te da su neki od njih možda surađivali s kriminalnom organizacijom koja je otela i ubila Krzysztofa Olewnika. Istraga o otmici i ubojstvu protiv drugih neidentificiranih osoba bila je u tijeku za vrijeme donošenja presude ESLJP-a.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 2., 3. i 13. Konvencije, podnositelji zahtjeva, otac i brat Krzysztofa Olewnika tvrdili su da je smrt njihovog sina i brata bila rezultat propusta domaćih tijela da učinkovito istraže njegovu otmicu i u konačnici zaštite njegov život. ESLJP je prigovore odlučio ispitati samo u okviru članka 2. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Članak 2. Konvencije od država zahtjeva suzdržavanje od namjernog i nezakonitog lišenja života, ali i aktivno sudjelovanje u zaštiti života onih koji su pod njezinom jurisdikcijom. Pozitivne obveze države uključuju poduzimanje odgovarajućih mjera radi zaštite života pojedinca čiji je život u opasnosti zbog kriminalnih aktivnosti drugog pojedinca ([Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), članak 115.). Kako bi se aktivirala pozitivna obveza države mora se utvrditi da su domaća tijela znala ili su morala znati za stvarnu i neposrednu opasnost za život pojedinca zbog kriminalnih aktivnosti treće strane, te da ta tijela nisu poduzela mjere koje su se od njih realno mogle očekivati radi sprječavanja te opasnosti. Opseg pozitivnih obveza države mora se tumačiti na način koji ne nameće nerazmjeran teret nadležnim tijelima.

Tužena država nije osporavala činjenicu da su otmice u Poljskoj u relevantno vrijeme predstavljale opasnost za život i zdravlje otetih. Štoviše, prema statističkim podacima koje je dostavila tužena država, otmice u Poljskoj su uglavnom uključivale zlostavljanje, narušavanje zdravlja pa čak i smrt otetih osoba. Nestanak Krzysztofa Olewnika istraživao se kao slučaj otmice. Pisma koja je obitelj primala od otmičara, a koja su sva prosljeđena policiji, sadržavala su jasne prijetnje njegovom zdravlju i životu. Uz to, policija je zaprimila anonimno pismo koje je jasno upućivalo da je život žrtve ugrožen. Činjenica da je ova situacija trajala nekoliko godina samo je povećala opasnost za zdravlje i život žrtve.

Iz svega toga proizlazi da su domaće vlasti znale ili su morale znati da su zdravlje i život Krzysztofa Olewnika bili u opasnosti od trenutka njegovog nestanka. Prema tome, sukladno pozitivnim obvezama temeljem članka 2. Konvencije, domaća tijela su morala poduzeti sve što se od njih moglo razumno očekivati kako bi što prije pronašli žrtvu i identificirali otmičare. Uzimajući u obzir zaključke parlamentarnog istražnog odbora, ESLJP je utvrdio da su postojali očiti primjeri pasivnosti i nesposobnosti policije tijekom prve godine istrage. ESLJP je izdvojio neke od ozbiljnijih pogrešaka:

1. neispravno prikupljanje forenzičkih dokaza u kući žrtve neposredno nakon otmice;
2. neuzimanje iskaza od prodavača iz supermarketa koji je uspio identificirati jednog od otmičara (A);
3. nedostatak bilo kakve značajne istrage anonimnog pisma u kojem su kao osobe uključene u otmicu imenovane B i C;
4. kašnjenja u analizi poziva otmičara pomoću telefonske SIM kartice koja bi ih povezala s A i C i drugi slučajevi u kojima je tehnički bilo moguće utvrditi mjesto poziva otmičara; i
5. propust nadzora nad primopredajom otkupnine 2003. godine koju su preuzeli sami otmičari.

ESLJP je smatrao da gore navedene pogreške jasno ukazuju na to da domaće vlasti nisu postupale s razinom predanosti koja se očekuje u slučajevima otmice. Iako se ne može nagađati kakav bi bio ishod da su vlasti postupale s više pažnje, očito je postojala veza između brojnih propusta nadležnih tijela i neuspjeha u napredovanju istrage dok je g. Olewnik još uvijek bio živ.

Tužena država nije zaštitila pravo na život sina i brata podnositelja zahtjeva, stoga je povrijedila materijalni aspekt članka 2. Konvencije.

ESLJP je zatim ispitao je li povrijeđen i postupovni aspekt ovog članka.

Obveza zaštite života propisana člankom 2. Konvencije zahtijeva i provođenje učinkovite istrage kada osoba umre pod sumnjivim okolnostima ([Lari protiv Republike Moldavije](#), stavak 34.). Istraga je učinkovita ako može dovesti do utvrđenja činjenica te, kada je to moguće, do identifikacije i kažnjavanja odgovornih osoba. Kao što je ESLJP utvrdio u brojnim prilikama, to nije obveza rezultata nego obveza sredstava. Također, od vlasti se zahtijeva brzina u postupanju. Premda mogu postojati prepreke ili poteškoće koje sprečavaju napredak u istrazi, brzi odgovor vlasti u istrazi sumnjivih smrtnih slučajeva smatra se ključnim u održavanju povjerenja javnosti.

U slučaju g. Olewnika, 2005. godine je došlo do prekretnice u istrazi, nakon čega su ubrzo uhićeni otmičari koji su osuđeni uglavnom na temelju priznanja. Nadalje, parlamentarna istraga i rad tužitelja u Gdanjsku u razdoblju od 2009. do 2013. doprinijeli su pozitivnom razvoju u istrazi. Međutim, bez obzira na to, 17 godina nakon otmice Krzysztofa Olewnika okolnosti njegovog nestanka i ubojstva još nisu bile u potpunosti razjašnjene. Osim toga, neki postupci su još uvijek u tijeku, ali poljska vlada zbog tajnosti nije htjela pružiti informacije o njima.

Slijedom navedenog, ESLJP je zaključio da vlasti nisu provele učinkovitu istragu smrti g. Olewnika, što je uzrokovalo povredu postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

100.000 eura na ime neimovinske štete.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.